

■ ■ ■ Hvordan og hvor sterk skal intervjuobjektets rett til sitatsjekk være?

Retten til egne uttalelser

INNLEGG Medier

Intervjuobjektets rett til sitatsjekk og til å korrigere egne uttalelser før intervjuet publiseres, har alltid skapt konflikter i pressen. En årsak er at reglene har vært uklare og gitt rom for ulike tolkninger. Like fullt tilbyr journalister daglig sitatsjekk til intervjuobjektene, både fordi det også er i journalistens interesse at sitater er korrekte, og fordi det er viktig å ha et godt forhold til intervjuobjektene. Nå har Norsk Presseforbund vedtatt nye formuleringer i Vær varsom-plakaten som – for første gang i plakaten historie – eksplisitt uttaler at det skal kunne inngås avtale om sitatsjekk. Det nye punkt 3.3 har denne ordlyden: «Det er god presseskikk å gjøre premissene klare i intervju-situasjonen og ellers i forhold til kilder og kontakter. Avtale om eventuell sitatsjekk bør inngås i forkant av intervjuet, og det bør gjøres klart hva avtalen omfatter og hvilke tidsfrister som gjelder. Redaksjonen selv avgjør hva som endelig publiseres».

Hvis punktet skal forstås slik at tilbud om sitatsjekk og retten til å endre egne uttalelser, er en del av premissene som skal avtales i intervju-situasjonen, har vi fått en viktig avklaring i Vær varsom-plakaten. Men leser man revisjonskomiteens innstilling (komiteen var ledet av NJ-leder Thomas Spence), ser man at komiteens utgangspunkt er at sitatsjekk bør begrenses til «noe som kan benyttes når særlige hensyn taler for det». Dette begrunnes med at økt bruk av informasjons- og kommunikasjonsrådgivere er et signal om at kildene oftere og sterkere krever sitatsjekk «til å endre intervju og sitater i en for dem gunstig retning». Det pekes videre på at den digitale medieteknologi med kontinuerlige deadlines, medfører potensielt flere konflikter fordi sitatsjekk er «tidkrevende og konkurransehennende.» Komiteen viser til at New York Times og andre amerikanske aviser, har stanset kilders rett til sitatsjekk, men komiteen trekker likevel den konklusjon at det hverken vil være «riktig eller klokt» å gjøre det samme i Norge.

I komiteens innstilling finnes knapt noe som forklarer hvordan de nye formuleringene skal forstås. Derfor er det flere spørsmål som melder seg: Er journalisten forpliktet til å tilby sitatsjekk? Gjelder det uansett publiseringsplattform? Hvilke deler av intervjuet skal intervjuobjektet få se, høre eller lese gjennom? Hva har intervjuobjektet krav på å få rette? Hvilke rettigheter har egentlig intervjuobjektet når det er redaksjonen selv som avgjør hva som endelig skal publiseres? Å få orden på reglene om sitatsjekk og rettelser, vil styrke pressens troverdighet, men nettopp derfor burde komiteen gi klarere svar.

Selv om Vær varsom-plakaten fastslår i punkt 3.7 at pressen har en plikt «til å gjengi meningsinnholdet i det som brukes av intervjuobjektets uttalelser», erfarer mange intervjuobjekter at journalisten trekker sammen, omformulerer, forenkler og utelater deler av intervjuobjektets uttalelser. I de fleste tilfeller går det bra, men noen ganger fører dette til at intervjuet blir så unyansert eller ukorrekt at det går ut over intervjuobjektets integritet og troverdighet. Å korrigere uttalelser i ettertid, eller påstå seg feilsitert, er normalt problematisk fordi debatten allerede kan være i gang basert på de publiserte uttalelsene. Fordi

publikum ikke kan vite hva som ble uttalt i intervju-situasjonen, kan korrigeringer også fort oppfattes som om intervjuobjektet løper fra egne uttalelser.

Presseetikken må imidlertid være praktisk. Derfor er det vanskelig å tenke seg et krav om ordrett gjengivelse av intervjuobjektets uttalelser, eller at intervjuobjektet selv skal avgjøre vinklingen. Men for mange intervjuobjekter vil det fremstå som uforståelig at man skal miste råderetten over egne uttalelser.

Norsk Presseforbund vedtok i 1994 et nytt punkt 3.8 i Vær varsom-plakaten som fastslo at «endring av avgitte uttalelser bør begrenses til korrigerer av faktiske feil». Det har imidlertid vært vanskelig å få gjennomslag for at dette innebærer en rett til sitatsjekk for å kontrollere om det foreligger faktiske feil. Formuleringen har tvert imot blitt oppfattet som en klar innstramning av intervjuobjektets rettigheter.

Hvis punkt 3,8 fortsatt er normen for hva som kan rettes, melder det seg et spørsmål om faktiske feil bare er knyttet til faktautsagn, eller om det også kan inkludere verdiutsagn eller karakteristikk? Når intervjuobjekter må ta stilling til saker på direkten, kan intervjuobjektet enkelte ganger uttale seg på en måte det ved nærmere ettertanke finner ikke å kunne

■ **SITAT-TRØBBEL.** Tidligere sekretær i Pressens Faglige Utvalg, Gunnar Bodahl-Johansen, mener den siste endringen i Vær varsom-plakaten gir uklare svar på intervjuobjektets rett til sitatsjekk. Foto: Fredrik Solstad

stå for. Hvis man da ikke kan endre utsagnet, angripes man i debatten for noe man ikke mener; det er selvfølgelig meningsløst. Det bærende presseetiske prinsipp må derfor alltid være at man bare skal publisere det intervjuobjektet selv kan stå for.

I debatten om disse spørsmålene, må det skilles mellom uttalelser om personlige og private forhold, som også kan inkludere eller berøre andre mennesker, og forhold av offentlig interesse, der intervjuobjektet selv er en ansvarlig aktør. Uttalelser av sistnevnte kategori bør ikke uten videre kunne endres eller trekkes tilbake fordi det vil kunne hindre at borgerne ikke får innsikt i forhold som angår dem. Men det er nettopp i disse tilfeller at makta har vist seg sterkest – og journalistene svakest.

Gunnar Bodahl-Johansen har vært sekretær i Pressens Faglige Utvalg og har arbeidet med presseetikk på Institutt for Journalistikk. Han er nå frilanser

Navn: Jørn Kaarstad
Alder: 28
Stilling: Programleder i NRK P3

PÅ NATTBORDET

– Du ble igår nominert til flere Prix Radio-priser – norsk radios egen bransjeleder – og nå om dagen stiller du ungdommens spørsmål til de norske partilederne i P3-programmet «Hallo P3». Men hva har programlederen på nattbordet?

– «Bruce Springsteen den siste amerikaner» av Hans Olav Thyvold. Det er en veldig fin bok med mye glimt i øyet. Jeg syns Thyvold krydderet boken med mye gode historier som jeg koser meg med.

– Som hva da?

– Springsteen synger jo hele tiden om at han er en «working man», men han har jo aldri hatt enn ordentlig jobb.

– Er det musikken du sverger til også i bokform?

– Ja, jeg jobber i radio og er en musikknerd som bruker mye av tiden min på musikk. Jeg digger band-biografier. «The Dirt» av Mötley Crüe bør alle lese, om de liker musikken eller ikke.

– Nattbordet ble til tider kvalm da det leste om hvordan dette bandet oppførte seg. Hva er ditt favorittøyeblikk med Nikki Sixx i boken?

– De var en skitten gjeng. Mitt favorittøyeblikk er da Nikki Sixx påkaller satan med damen sin. Da tenkte jeg at de kanskje var litt for glade i narkotika.

– Et tungt liv på veien, der altså. Men lærer du noe av disse band-biografiene?

– Først og fremst er disse biografiene gode guider til hvordan en ikke skal leve livet sitt, men jeg får mye fine anekdoter som jeg kan bruke til småprat mellom låtene i programmet mitt.

– Leser du noe annet?

– Jeg kjøper mange bøker som jeg har store planer om å lese, men de ender ofte som pynt. Forresten, Erik Tumyr's «Journalistjæver». Den har jeg lest tre ganger.

– Hvorfor tre?

– Jeg er utdannet journalist og liker å lese bøker med journalist-tema. Dessuten var hun en «badass»-journalist som hang med Espen Lie. Ikke helt som min hverdag i P3, men dog.

– Journalistikk og musikk. Kan vi oppsummerer lesevanene dine med det?

– Om du legger til sportsbøker, så er du der. Tidligere Liverpool-spilleren Stan Collymore's «Lackling My Demons» leste jeg med stor interesse. Jeg kjøpte nettopp «Jeg er Zlatan», Zlatan Ibrahimovic selvbiografi, på salg. Har ikke fått lest den enda, men det kommer.

■ E-post: etterbors@dn.no. Kontaktperson: Sarah Sørheim sarah.sorheim@dn.no. Innlegg sendes til etterborsdebatt@dn.no

■ DN betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere, og til å forkorte innlegg.

■ Bidrag som ikke er bestilt, honoreres ikke. Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4000 tegn (cirka 700 ord). Underinnlegg/replikk: Maks 1000 tegn (cirka 200 ord).

Dagens Næringsliv Sentralbord 22 00 10 00 Kundeservice 815 11 815 Annonse 22 00 10 75

Dagens Næringsliv
Christian Krohgs gate 16,
Postboks 1182 Sentrum,
0107 Oslo

REDAKSJONEN etter kl. 16.30

Desken: 22 00 13 30

Etterbørs: 22 00 10 05

Feature: 22 00 13 51

Finans/næringsliv: 22 00 13 84

Foto: 22 00 13 07

Livssett: 22 00 13 73

Nyhetsjef: 24 10 14 30

Politikk/økonomi: 22 00 13 93

Utenriks: 22 00 13 65

REDAKSJONERUTENFOR OSLO

Kristiansand: 38 07 13 00

Stavanger: 51 85 61 11/13

Trondheim: 91 60 02 17

Tromsø: 77 66 56 65

REDAKSJONERUTENLANDS

Bangkok: +86 7622 5970

London: +44 20 8241 9494

New York: +1 917 544 3865

TELEFAKS OSLO

Abonnement: 22 00 10 60

Administrasjonen: 22 00 10 10

Annonse: 22 00 10 70

Løssalg: 22 00 10 30

Redaksjonen: 22 00 11 10

TELEFAKSUTENLANDS

Bangkok: +86 762 34580

TELEFAKSUTENFOR OSLO

Bergen: 55 31 65 92

Kristiansand: 38 07 08 30

Stavanger: 51 85 81 10

Trondheim: 73 80 89 02

Tromsø: 77 66 56 78

E-POST

annonse@dn.no

kundeservice@dn.no

redaksjonen@dn.no

www.dnavis.no